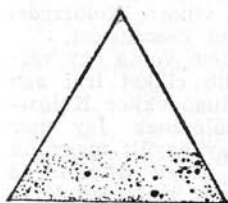

A gimnáziumban kezdődött

Századunk második évtizedében gimnáziumi tanuló voltam a kolozsvári Unitárius Főgimnáziumban. Akkor kerültek kezembe, Petőfi összes költeményei után, Ady Endre verseskötetei, a *Szeretném ha szeretnének*, *A magunk szerelme*, a *Minden-titkok versei*, majd a *Vér és Arany*. Nem mondom, nem volt könnyű közel kerülni szellemi nagyságához, a költői kifejezés gazdagságához, de valósággal faltam az ifjú szerelmes lélekhez közel álló sorokat. „Tengerpart, alkony, kis hotelszoba [...] itt volt, szeretett, karomba hullt, dalol a tenger, dalol a múlt.” Lélekben ekkor találkoztam első ízben Adyval. Magam is verselni kezdtem, s a tanórákon kis papírszeletekre

verseket faragtam, nem sokat figyeltem tanáraink magyarázatára. Történt azonban, 1920-ban, a gimnázium VIII. osztályában, hogy amikor irodalomórán felelet közben Petőfi költészete mellett Ady költeményeit is megemlítettem, irodalomtanárom (akit mi diákok melléknéven Vízilónak nevezünk) hirtelen fölháborodásában Ady költészetét valósággal „lelegette”. Ekkor volt Adyval újra lélekben találkozásom. Megcsendült fülemben a Hortobágy poétájáról írott verse, s éreztem, itt az a csorda, melyről ő írt; az ő szívéből nőtt virágokat „a csorda-népek lelegették”. Én is úgy hagytam el az osztálytermet, ahogy Ady írta: káromkodtam és füttyörészttem.

Ezt a személyes emléket (melyhez hasonlókat még bőségesen idézhetnék) néhány, nemrég kezembe került levél hívta elő; a levelek 1912 és 1914 között keltek, irodalomtudós bátyám, Barabás Ábel hagyatékában található. Endródi Sándor, a Petőfi Társaság alelnöke nyilatkozik bennük lekcisnyilyleg a nyugatosokról, „a nyugatisták ellenállhatatlan hódításai”-ról, hogy mit akarnak ők irodalmat és verselést. Ő épp akkor fogadja el az 1000 forintos, előre felajánlott tiszteletdíjat a Petőfi Társaságtól, hogy költeményeit kiadja; ő maga írja: „kipusztítottam fiókjaimat”, minden régiséget összeszedett, hogy egy kötetre való legyen; ugyanakkor „Ady Endre, ki olyan egyetlen költő, hogy arany kocsin kellene végigkocsikáztatni az egész világon” (Szép Ernő), anyagi nélkülözések között írja és jelenteti meg költeményeit. Ilyen volt az irodalmi légkör ebben az időben. Azután sósabbak lettek a könnyek. S a világ is milyen más lett. Mikor az érettségét letették, bezárult előttünk a világ. Édesapám már 1918-ban meghalt, teljes nincstelenség vette körül a családot. Az életpályakezdekezéshez szükséges anyagi segítség híján, a teológia segítése mutatott szilárdabbnak látszó életkezdési pontot. A teológián újra találkoztam Adyval. A teológiai önképzőkör lapját, a *Jövendőt* szerkesztettem. Mindennapos viták indultak Ady költészetéről. Abban az időben került kezembe az *Arcok és harcok Ady körül* című könyv. Én Ady mellett húztam ki a kardot. Ebben a vitában ott volt Balázs Ferenc, Dobay István, Szentivány Sándor, Papp Sándor és más teológiai hallgatók. Akkor már ismertem Balázs Ferencet. Jó pár évig szemben ültünk egymással asztalainknál. Az akkor még forrongó, különcködő, sokszor lemondásban hullámozó lelkületű Balázs Ferenc barátomról sok emléket őrzök. Egy kis verset írt a *Jövendőnek*, mely így hangzott:

*Fáradt reménnyel jövök hozzád, reményt adó Atyám
Lelkem már nem zeng büszke zsoltárt, nem buzdulok szaván.
Fáradt lelkem téged keres, emelj magadhoz, segélj és szeress.
Mért így reményre éled lelkem, remények adója, Istenem.*

Ezt a kis költeményt Útő Lajos kolozsvári kántor segítségével megzenésítette, s engem mint jóhangú énekest felkért, hogy egy előadáson, harmóniumkíséret mellett elénekeljem. Ez volt Balázs Ferenc első irodalmi (és zenei) alkotása. Balázs Ferenc a szakvizsga után megkapta a felajánlott tanulmányi segílyt, s e kiküldetéssel előtte kitarult a nagyvilág kapuja, bejárhatta „a kerek világot”.

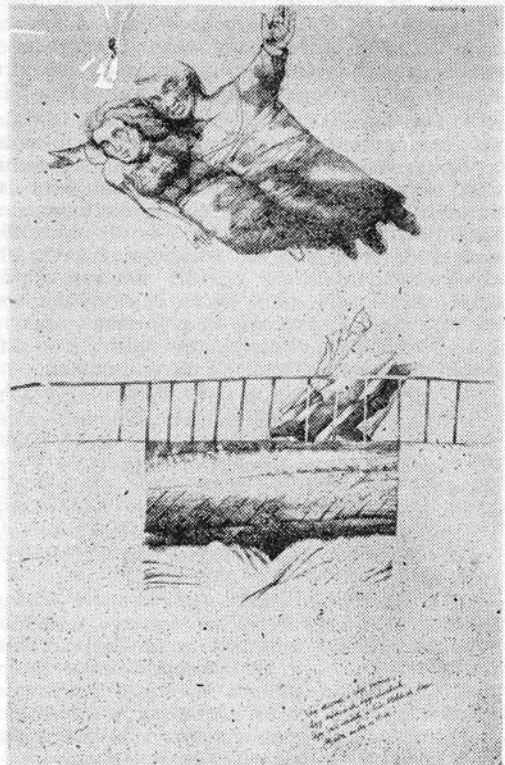
Mások előtt bezárult ez a kapu, csak egy-egy kis faluban nyílt ki a láthatár. Magam vidéki kisvárosba kerültem, az Órhegy aljába, Enyedre. Ady profétái hangja azonban ide is elkísért. Vállaltam küldetésem küzdelmét. A Bethlen-kollégiumban mint óraadó tanár ismeretségbe kerültem Áprily Lajos költő-tanárral, 1924-ben. Ő fedezte fel bennem a költőt. Már 1924-től az enyedi újság munkatársa lettem,

itt jelentek meg költeményeim, írásaim Krizáról, amerikai unitáriusokról stb. Ugyancsak Aprily Lajos adta a biztatást költeményeim önálló megjelentetésére, s a válogatást is ő végezte el, megjegyezve, hogy verseimen érzik az Ady-hatás. Így látott napvilágot *Lángok és tüzek* cím alatt, 1928-ban, a verseskötetem. Verset írtam benne Ady Endréhez, Szabó Dezsőhöz, Aprily Lajoshoz, Kriza Jánoshoz. Az Ady-hoz szóló költemény utolsó szakasza így hangzik:

*Az értől Óceánig futó haboknak
Én is egy ősi csermelye vagyok...
Engedd, hogy az én csermelyem is fusson a
Szent nagy érbe: Én élni akarok!*

Nem fáradt reménnyel, hanem lelkesülten írtam: itt kell maradni, élni és dolgozni. Enyeden kerültem ismeretségbe Şireagu Octavian román költővel, aki ma is, mikor találkozunk egymással, fehér hajjal, így köszönt: üdvözöllek, lángok és tüzek költője. Ő is megajándékozott annak idején kiadott költeményeivel. Aprilyt ugyancsak emlegetni szoktuk, szívesen emlékezve vissza kedves, meglelklü lényére; nemsokára útra kelt Enyedról, csak költeményei zengtek még sokáig vissza az Órhegyre, és az ősi Bethlen-kollégiumot megidezve.

A későbbi évek viszontagságait átugorva, ugyancsak szívesen emlékezem vissza az 1944 utáni idökre, Enyed demokratizálódási folyamatára. A Magyar Népi Szövetség százaz bizottságában, Kurkó Gyárfás, Kacsó Sándor, Balogh Edgár, Méliusz József, Felszeghy Ödön, Takács Lajos, Szemlér Ferenc és mások társaságában dolgozhattam. A város és a megye titkáráként a reakciós Rádescu-kormány elleni tüntetést vezettem, amiért annak idején akasztófát ígért a Maniu-reakció. Itt kerültem ismeretségbe, a Kommünista Párt szervezetében, Patilineţ Vasiléval. A népért, a néppel vívtuk a harcot. Ebben a harcban is Ady szelleme kísért minket.

Paulovics László:
„Hiába hideg a Hold“